

 [instagram.com/harmonija_knjige](https://www.instagram.com/harmonija_knjige)
 [facebook.com/harmonija_knjige](https://www.facebook.com/harmonija_knjige)
www.harmonijaknjige.rs

NASLOV ORIGINALA:

Gabriel Rolón

La felicidad: *más allá de la ilusión*

Copyright © 2023, Gabriel Rolón

© Grupo Planeta S.A.I.C (Argentina) 2024, Book & Film Rights Latin America –

Grupo Planeta

Za izdanje na srpskom jeziku © Publik praktikum 2025

ZA IZDAVAČA:

Marko Sabovljević

UREDNIK:

Marina Sabovljević

PREVOD:

Ivana Živković

LEKTURA I KOREKTURA:

Lidija Cenić

DIZAJNER KORICA:

Siniša Subotić

ŠTAMPA:

Alpha print, Zemun

TIRAŽ:

1.000

IZDAVAČ:

Publik praktikum, imprint Harmonija

Dobrovoljačka 10/I, Zemun

office@publikpraktikum.rs

011/4202 544; 011/4202 545

GODINA IZDANJA:

2025

Sva prava su zadržana. Nijedan deo ove knjige ne sme se kopirati ni prenositi u bilo kom obliku ili bilo kojim sredstvima, elektronskim ili mehaničkim, uključujući foto-kopiranje, snimanje ili bilo koji sistem za skladištenje i pretraživanje informacija, bez pismenog odobrenja izdavača.

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

ISBN 978-86-6152-441-7
COBISS.SR-ID 170599177

GABRIJEL ROLON
SREĆA

HARMON**IA**NIJA

*Horhe, brate, ne zaboravljam...
Uvek na žurkama!*

SADRŽAJ

PROLOG	11
UVOD	15
I TERITORIJE I DOBA SREĆE	27
1. SREĆA I PROŠLOST	29
2. PRIMARNO ISKUSTVO ZADOVOLJSTVA	47
3. UVEK SE VRAĆAMO NA PRVU LJUBAV	53
4. SREĆA I BUDUĆNOST	63
5. MESTA SREĆE	75
II AJNŠTAJN, FROJD I PESNIK	81
1. LOŠE VESTI	83
2. NAGON	97
3. NISU SVI PRIJATELJI VREDNI TOGA	111
4. KODA ZA FROJDA	121
III SREĆA ZAVISI OD NAS SAMIH	125
1. ZAVISI OD NAS SAMIH?	127
IV SREĆA U TRENUCIMA UŽIVANJA	165
1. SREĆA I USPEH	167
2. SREĆAN SVET	179
3. SREĆA I ODSUTNOST	189
4. SREĆA I POTRAGA	205
5. SREĆA I FRUSTRACIJA	213
6. SREĆA I SMRT	217
7. LAŽNA SREĆA	225
V UPRKOS UŽASU	229
1. SKRIVENA SREĆA	231
2. NE TAKO DALEKO	241
ZAVRŠNE REČI	249

Ako nekom čudnom srećom prolazimo kroz život i srećemo samo nesrećne ljude, nije to slučajno, nije zato što bi moglo biti drugačije. Misliš da srećni ljudi moraju biti tu negde. Pa ako ne izbaciš to iz glave, znači da ništa nisi razumeo o psihoanalizi.

ŽAK LAKAN

PROLOG

Sve je počelo kad smo se vraćali.

Bila je zora. Usred magle razgovarao sam sa svojim prijateljem Martinom. Bio je to prislan i opušten razgovor. Mnogo kilometara su ljubav, usamljenost, nada, bol i strast bili naši saputnici. Odjednom me je pogledao i rekao: „Trebalo da napišem knjigu o sreći.”

Odgovorio sam mu da je to nemoguće. Analitičar je upoznat sa anksioznošću, željom, ali ne i sa srećom. Nije se složio mada jeste odustao od pokušaja da me ubedi. Nekoliko minuta smo putovali u tišini. Ali bilo je kasno. Više nisam mogao da prestanem da razmišljam o toj ideji.

Mesecima kasnije, u emisiji *Perros en la calle*, radio-programu u kojem se jednom nedeljno prepuštamo opuštenom druženju i razmišljanju, Endi Kustnecof, voditelj, izazvao me je da na kraju svojih kolumni predložim formulu za sreću.

Smejavao sam se. Jasno je da za jednog psihoanalitičara ne postoje ni recepti ni saveti. Analitičar nije davalac odgovora već kreator pitanja. Ali kad smo već počeli da se upuštamo u igru, prihvatio sam izazov i dogovorili smo se da postavimo granicu: deset.

Tako sam deset nedelja, u zavisnosti od teme koja je bila osmišljena, improvizovao nekoliko ideja.

Ovo je spisak koji je nastao:

- Nikada nemojmo donositi odluku koje se ne možemo držati. Niko ne može biti srećan ako mora da živi s neodrživim odlukama.
- Svi smo prošli kroz teška vremena i nosimo rane koje neće uvek zarastati. Ne dozvolimo da senke prošlosti zamračuju sadašnjost.

SREĆA

- Ne treba da budemo s nekim samo da bismo ispunili prazninu. Budimo s nekim onda kad sami sa svojom prazninom možemo da se osećamo dobro.
- Nemojmo misliti da biti srećan znači biti potpun.
- Hajde da živimo tako da možemo da se pogledamo, a da se ne stidimo onoga što jesmo.
- Ima neoprostivih stvari. Hajde da radimo na tome da izdvojimo one koje možemo oprostiti. I nemojmo nikada biti s nekim kome ne možemo oprostiti.
- Kao što nisu sve ljubavi vredne življenja, nisu ni sve bitke vredne borbe. Postoje borbe u kojima je bolje popustiti, čak i kad smo u pravu, jer da bismo bili srećni, nekada je bolje imati mir nego biti u pravu.
- Ne mogu se sve želje ispuniti. Zato, nemojmo se držati nemogućih iluzija, ali nemojmo nikad ispustiti san ili brzo prestati da se borimo.
- Manimo se optimizma i nade, onih varljivih stvari koje nas primoravaju da verujemo da ćemo biti srećni. Bolja je istinska tuga od lažne sreće.
- Život je vrlo teško mesto i skloni smo da idealizujemo stvari: ljubav, prijateljstvo, sâm život. Hajde da ne idealizujemo sreću. Ako imamo izbor da budemo srećni, to nikada neće biti bez malo tuge, bez malo odsustva, bez malo boli, bez malo usamljenosti i bez grešaka. Ako je bilo kakva sreća moguća, moramo prihvatiti da će to biti nesavršena sreća.

I tako je nastalo ovo delo.

Bio je to krivudavi put. Skretanje koje me je odvelo iz prošlosti u budućnost, od uzbuđenog sećanja do mozganja, gde su ranojutarnje misli i radio-pojave pronašle prostor za razvoj.

Razmišljati o sreći može biti kao razmišljati o praznini, o ivici, o isprekidanom prostoru koji se iznenada primećuje, a onda nestaje, ko zna gde.

Kao Ono Nesvesno.

Ovo je knjiga koju mi je bilo najteže da napišem.

I priznajem da je završavam sa čudnim osećanjem.

Osećanjem *nedostatka*.

UVOD

Svi ćemo biti odsutni.

Za svima nama će neko tugovati.

Tako sam stavio tačku na *Bol*, moju prethodnu knjigu. Sa onim čudnim osećanjem koje dolazi sa opraštanjem od teme na kojoj radiš skoro celog života. Godine čitanja i razmišljanja posvećene tom bolnom procesu kroz koji mora da prođe svako ko je izgubio nešto što voli jer niko ne mora da tuguje za onim što nije voleo. Žaliti nekoga ili nešto uključuje prepoznavanje dve stvari: prve – da smo voleli, druge – da smo izgubili.

Tog popodneva sam napisao svoje ime, datum i reč „kraj“, ali napravio sam grešku. Ostala su mi u mislima neka nova pitanja vezana za tu temu. Ako je istina da ćemo svi otići, može li biće savladano izvesnošću svoje smrti težiti sreći? Pitali su me jednom jesam li srećan. Poput Borhesa, pomislio sam: ja sam ljudsko biće, smrtnik sam, kako mogu biti srećan?

Odgovor koliko dramatičan toliko i tačan.

Tako rečeno, čini se nemogućim da se ljudsko biće i sreća poklope u istom prostoru. Međutim, kako je sam Borhes sugerisao, ako su se na svim jezicima potrudili da izmisle tu reč, vrlo je verovatno da, kao i činjenica, postoji. Verovatno, da, ali ne i sigurno.

Nije slučajnost što je ta tema zabrinula velike mislioce istorije. Filozofija i religija, sa svojim teorijama i obećanjima, nisu učinile ništa više od pokušaja da otkriju enigmju. A ipak je sreća i dalje tu, tajanstvena kao i uvek. Kao ovaj prazan kauč.

Kuvam sebi kafu i razmišljam.

Radim to kad sam sâm u ordinaciji; na kraju radnog dana ili na pauzi između dve seanse. U onim trenucima kada još

odjekuju reči jednog pacijenta i naslućuju se reči narednog. Ne znam zašto. Možda je to način da izbacim ostatak teskobe koja nije moja, ili da se spremim za slušanje novih teskoba, takođe tuđih. Ili sopstvenih, zašto da ne? Na kraju krajeva, analitički prostor je mesto gde se reči i emocije ukrštaju i više ne pripadaju ni pacijentu ni analitičaru već određenoj oblasti gde se ono nesvesno i jednog i drugog prepliću u čvor koji šapuće istinu.

Pre mnogo godina, kad sam počeo da se bavim psihoanalizom, bio sam obazriv i čekao da se na neki način ispolji ono nesvesno kod mojih pacijenata. Vrebao sam kao oni gargojli koji vire s vrhova katedrala. S vremenom sam shvatio da sam pogrešio. Ono nesvesno nije mračna kutija koja živi unutar onoga koji analizira. To je blesak koji se rađa i umire trenutno i boravi u određenom svetu ordinacije. Ne pripada ni pacijentu ni analitičaru već vezi uspostavljenoj između njih, a najbolje što mogu da uradim jeste da čekam. Sa strpljenjem, sa etičkom posvećenošću da slušam jednu istinu koja još nije našla način da se čuje. Bez anksioznosti. Anksiozni analitičar je zid koji je teško preći. Kada se to desi, ono nesvesno se sklanja i lečenje se prekida.

To nije ništa novo. Pre nekoliko decenija Frojd je preporučio analitičarima da drže „lebdeću pažnju“. Stanje smirenosti koje nam omogućava da prihvatimo bol i sagledamo misterije pacijenta. Tada sam to znao, ali bile su mi potrebne godine da se to znanje otelotvori.

Vraćam se u kuhinju.

Volim svoju ordinaciju, takvu sam je i zamišljao. Na strani prozora koji gleda na ulicu nalazi se kauč. Iza, u tom čudnom razmeštaju koji nijedan drugi odnos osim analitičkog ne može da opravda, nalazi se moje sedište. Ispred njega je nizak sto, a sa druge strane trodelna fotelja u kojoj sede oni koji rade sa mnom licem u lice.

Po sredini prostora je radni sto, mesto gde čitam, razmišljam ili pišem. Iza njega je biblioteka, utočište mojih opsesija. Prelazim pogledom preko nje. Volim je, opušta me, a

ponekad me i uznemiruje. Tamo su knjige koje sam pročitao, one koje čekaju da budu pročitane i one koje nikada neću pročitati. Jer život je vreme, a moje opsesije su brojnije od mojih dana.

Desno, ispod staklenog plafona koji propušta prirodno svetlo, nalazi se klavir, amblem najjače želje mog detinjstva. Želje koju je u mom detinjstvu bilo nemoguće ostvariti. U tom periodu klavir je bio luksuz koji su mogle da priušte samo bogate porodice. Moj tata je bio zidar, a majka je šila haljine za lutke. To me nije sprečilo da izrazim želju. Tako se jedne subote popodne moj tata vratio s posla noseći papirnu kesu s polovnom gitarom koju je kupio od jednog od svojih kolega s posla. Sreća i razočaranje. Sreća što sam znao da je čuo da mi je san da budem muzičar. Razočaranje što sam shvatio da klavir za mene nije bio mogućnost.

Tri dana kasnije počeo sam da pohađam časove. To nije bio čin rezignacije ili konformizma. Naprotiv, na tim časovima sam bio srećan.

Da ne bismo bili zarobljeni u frustraciji, često moramo prilagođavati željeno onome što je moguće.

Kad sam napunio četrdeset dve godine, napokon sam mogao sebi da kupim klavir i na trenutak sam imao iluziju da ću postati pijanista, o čemu sam sanjao kao dete. Zašto da ne? Godine studiranja su mi omogućile da čitam muziku, komponujem, a moji prsti naviknuti na zahteve gitare spretno su se pomerali. Nije bilo vremena za odugovlačenje. Ponekad odugovlačenje sprečava sreću. Zato sam ponovo sate svog života posvetio učenju, pokušavajući da odgonetnem misterije instrumenta čiju tehniku nisam poznavao.

Na istoku govore o postojanju ratnika koji su se celog života spremali za lov na zmajevе iako su znali da zmajevi ne postoje. Plemenit je čin posvetiti se usavršavanju umeća koje nikada neće biti iskorišćeno samo da bismo bili bolji. Nešto slično tome dešava mi se s klavirom. Danas to znam. Nikada neću postati pijanista. Neću održati koncert niti ću dirigovati orkestrom. I pored toga, dajem mu mnogo vremena i svaki

delić koji uspem da rešim stvara osećaj koliko jak toliko i čudan. Možda je to jedan od oblika sreće.

* * *

Niko nikada nije ušao u moju ordinaciju i rekao da je srećan. Kao da sreća i analiza isključuju jedno drugo. A možda i jeste tako. Istina je da svaka osoba koja prvi put uđe na moja vrata nosi bol. Zato dobro znam o čemu se radi. Video sam to u Martininim slomljenim očima, majke čija je ćerka umrla, u Mahinim očima, tinejdžerke koja je saznala da ima neizlečivu bolest, ili u bolu muškarca ili žene koji su otkrili prevaru. Nije važno na koji način se predstavi. U bilo kom obliku, patnja i ja se dobro poznajemo. Mi smo rivali koji se svakodnevno bore. Nekad pobedi, nekad, srećom, ne. Ipak, kao heroji iz Valhale koji su ginuli u borbama, pa bi narednog jutra vaskrsli kako bi nastavili borbu, svakog dana se vraćam u ordinaciju da se ponovo suočim s bolom.

Sa druge strane, sreća je redak posetilac. Čežnja koja svesno ili nesvesno prolazi kroz one koji dolaze na moje konsultacije. Svako na svoj način dolazi kod mene da mu pomognem da bude srećan. Ne shvataju da to nije svrha analize. Analitičar ne obećava niti traži sreću svog pacijenta. Drugi je poziv. Izazov je biti uz njega dok posećuje svoje najmračnije kutke, svoje najbolnije emocije, pokušavajući da skinе veo koji pokriva tajne koje ne želi ni sa kim da deli, čak ni sa samim sobom. Tihe tajne od kojih se razboliš. Ako pacijent prihvati izazov, analiza počinje. Jedan težak i verovatno dugačak put.

Ponekad me pitaju za otpusnu listu, trenutak kad se lečenje završi.

Žak Lakan nikada nije sugerisao da će otpušteni pacijent izaći srećan. Jedva da je nagovestio da će ta osoba izaći iz analize spremna da izdrži svoju usamljenost, a da je ne muči tuga. Urugvajski pisac Enrike Estrasulas napisao je prelepu knjigu pod naslovom *Samoće koje obitavaju u ženama*. Dozvoliću sebi da je parafraziram i pomislim da je pacijent na kraju analize u miru sa svojim samoćama u kojima obitavaju duhovi, orgazmi koji još uvek uzbuđuju i mučne noći zbog

neke izgubljene ljubavi. Razmišljam o svojim samoćama, gde u isto vreme žive svemoćni otac koga sam izgradio u detinjstvu i čovek koji me je svojim plačem budio u zoru kad je u nekom snu proživio detinjstvo u sirotištu.

Samoća je složena, čak i paradoksalna tema. Jer nikada nismo manje usamljeni nego kad smo sami. U tim trenucima u kojima smo mi i naše rane, mi i naše telo, mi i istorija koja prolazi kroz nas i određuje nas. Ukratko, mi i sve što obitava u nama u najintimnijem trenutku: samoći.

Padaju mi na pamet askete. Muškarci i žene koji su se udaljavali od zadovoljstava sveta u potrazi za duhovnim savršenstvom. Verovali su da će bez ometanja svakodnevnog života Bog biti bliži. Da bi ojačali duh, povukli su se u pustinje, trpeli vrućinu i odolevali gladi i kiši. A čak i tamo, daleko od svega, u potpunoj samoći, doživljavali su najezdu iskušenja, slika i demona.

Francuski pisac Žak Lakarijer pisao je o asketama u svojoj knjizi *Ljudi opijeni Bogom*:

Čovek ne prolazi nekažnjeno potpuni raskid sa svetom, ne posti godinama uronjen u pećinu ili izložen opekotinama od sunca, a da se ličnost ne oseti duboko potreseno. Takav test, koji se sprovodi tokom celog života, završava tako što u asketi stvara određene psihičke pojave o kojima tekstovi pružaju značajna svedočanstva. Te fantastične figure koje su se javljale pustinjacima, ti demoni, ta fantazmagorična stvorenja koja dolaze da iskušavaju asketu, čine neizbežno laskanje svih onih koji su verovali da su zauvek oslobođeni sveta, ali čije laskanje agresivnim ili zavodljivim slikama nisu mogli izbeći.

Na svoj način Lakarijer smatra da je asketizam uzaludna žrtva. Iako smo daleko od sveta i njegovih iskušenja, u vidu senki ili demona dolaziće nam slike rođene iz žudnje i nagona koje ne možemo da izbegnemo.

U tangu *Samoća* pesnik Alfredo Lepera opisuje misli čoveka koga je napustila žena koju voli i oseća se usamljeno.

*Na srebrnom licu sata,
sati koji muče odbijaju da prolaze.
Tu je parada čudnih figura
koje me podrugljivo gledaju.*

*Beskrajan je to karavan
koji tone u zaborav sa svojom spektralnom grimasom,
odlaze s njim tvoja usta koja su bila moja,
ostaje mi samo muka moje boli.*

Beskrajan karavan. Parada čudnih figura koje su ga podrugljivo gledale.

Ukleta samoća.

Samoća bez beznačajne zabave.

Lakan je smatrao da bi pacijent mogao biti otpušten ukoliko je tokom analize naučio da živi sa svojim duhovima. Slažem se. Analiza ne teži tome da pretvori pacijenta u srećnu osobu. To je utopija određenih terapija koje se oslanjaju na dobru volju, na ideju da je želja moć, na prevaru koja terapeuta čini osobom sposobnom da učini da druga osoba ostvari sve svoje snove. To je nemoguće. Biće više reči o tome.

Prihvatimo istinu: otpuštanje pacijenta ne podrazumeva postizanje sreće.

U svojoj knjizi *Da, psihoanaliza leči!*, Huan David Nasio je napisao:

Izlečeni pacijent prepoznaje svoje mane i ceni svoje kvalitete, bez preterivanja. Više se ne oseća kao najbeznačajniji među ljudima niti kao najinteligentniji. [...]

Izlečeni pacijent je naučio da nijedna bol nije večna, niti apsolutna, niti kompletna i da čovek uvek čuva resurse u sebi za koje nije znao da postoje ne bi li se vratio na noge. Biti izlečen znači biti u stanju da reagujete na neočekivanu vest, ma koliko ona bila bolna, i da ponovo otkrijete sposobnost da volite i delujete. [...]

Uvek će ostati deo patnje, konstantne patnje, svojstvene životu, neophodne za život. Živeti bez patnje nije živeti.

Podvlačim ovu poslednju rečenicu: živeti bez patnje nije živeti.

Možda je zbog toga ordinacija mesto patnje. Zato što je to vitalno mesto. Patnja i život su nerazdvojivi. Međutim, ovo nije mazohistički pogled. Ne radi se o težnji ili želji za patnjom već o shvatanju nje kao neizbežnog iskustva. Ali moramo se boriti da ta patnja svojstvena životu ne postane agonija. Zato postoji psihoanaliza. Da pomogne nekome da izleči svoje muke i bude sposoban da izdrži neizbežnu bol koju život nosi.

Gde je onda sreća?

Na mnogim mestima, sve dok se o njoj ne razmišlja na naivan način. Sreća gledana iz merkantilističkog ideala, kao obaveza koja čini da se neko oseća krivim što mu je loše, što prolazi kroz tugu, što plače jer je izgubio ljubav, ne nalazi mesta u analizi. Naprotiv, ordinacija otvara svoja vrata kao da kaže: neka uđe svako ko pati, a da ne mora da se stidi svog bola.

Život je teško mesto i analitičar mora da radi tako da pacijent može da živi sa svojim greškama bez potrebe da se zadržava na putu kako ne bi video poteškoće koje dolaze sa životom.

Dakle, promoviše li analiza sreću ili nekoga čini srećnijim? Možda ćemo kasnije moći da odgovorimo na to pitanje.

* * *

Ova knjiga je zasnovana na jednoj nedoumici i pitanju: šta je sreća?

Ako pogledamo ono što su pisali kroz istoriju oni koji su razmišljali na tu temu, definicija sreće nalazi različita značenja. Čini se da je sama reč posuda puna teorija koje tvrde da su istinite, a koje se ponekad sukobljavaju jedna sa drugom. Platon i vrlina, Aristotel i vrhovni cilj, Epikur i zadovoljstvo, Kant i težnja za dužnošću, Hajdeger i neautentičan život, Bjung-Čul Han i njegova kritika ovog društva koje ima fobiju od bola, Niče i volja za moć, Bertrand Rasel i nemoguće osvajanje, Kont-Sponvil i očaj. Mislioci koji će, na direktan ili skriven način, biti na ovim stranicama.

Nisam sasvim siguran, ali mogu da tvrdim da sreća nije u lažnim ciljevima koje nam predlaže savremena kultura. Nećemo to postići ni materijalnim dostignućima, ni većom popularnošću na društvenim mrežama, ni ispunjavanjem nekog od porodičnih mandata jer je moguće da nijedna od tih stvari nema veze sa onim što želimo.

Toliko smo obuzeti mišljenjima drugih da i sami ostajemo ekscentrični. Živimo otuđeni od diskursa drugih, a analiza ima za cilj da utiša te „druge” diskurse pokušavajući da učini da pacijent može da čuje svoj glas, makar kao daleki šapat. Tek kada se to desi, analiza može početi. Videćemo kasnije kuda će nas to odvesti. Možda bi trebalo da napustimo ono što mislimo da nas čini srećnim kako bismo mogli biti svoji. Moguće je i da naučimo da cenimo neke stvari koje, pošto su nam nadohvat ruke, ne cenimo. To neće biti lak posao. To je i ponuda i izbor. Mnogi pacijenti napuštaju lečenje jer se plaše.

Sve ima cenu, tako i put koji vodi ka nama samima. Dakle, kada razumeju gubitke koji se približavaju, ovi pacijenti biraju buku koju stvaraju realnosti koje im ne pripadaju.

Tu su i ostali. Prijatelji, porodica, osobe koje svojim mišljenjem često ometaju lečenje.

Pacijent je rastrgan između tih glasova i drugih koji iznutra udaraju šakama da bi se čuli. Šamari koje nazivamo „Formacije Nesvesnog” (promašaji, neuspeli postupci, šale, snovi i simptomi). Iskustva koja dovode u igru nešto nepoznato što je, međutim, toliko lično da otkriva da ono u šta verujemo da jesmo nema mnogo veze sa onim što zaista jesmo.

Hirovito čitanje Frojdovih tekstova dovelo je do takozvane „Psihologije ega”. Škole koja je mislila da je put ojačati ličnost pacijenta i nahraniti njegovo samopoštovanje.

Daleko od toga, analitičar zna da je „ja” prevara, veo, obmana kojom smo se naoružali da ne bismo prihvatili činjenicu da ne možemo sve (na to se mi analitičari pozivamo kad govorimo o „kastaciji”) jer će uvek postojati nešto što je nemoguće postići.

Svaki ljudski subjekat savladan je nekim nedostatkom iz kojeg pokušava da pobjegne konstruisanjem imaginarnog

identiteta, navodnog bića. Analiza, daleko od bežanja od praznine, nastoji da približi pacijenta sebi što je više moguće. Postavlja se, dakle, pitanje da li u toj tački maksimalne blizine ponora postoji ikakva mogućnost da bude srećan?

I opet se pojavljuje ta čežnja za srećom.

Niče je smatrao da potraga za srećom nije ništa drugo do gubljenje života. U svakom slučaju, svakog dana kad uđem u ordinaciju prihvatam izazov i nastavljam bitku.

U *Bolu* sam uporedio analitičara s Vergilijem, pesnikom koji je vodio Dantea u *Božanstvenoj komediji* jer, kao i on, mi pratimo naše pacijente na njihovom putovanju kroz lični pakao. Sada činim još jedan korak i potvrđujem da ih takođe vodimo i kroz Čistilište, mesto kojem pristupaju oni koji nisu osuđeni na pakao, ali još uvek nisu spremni da uđu u raj.

Kao što je Dante podelio pakao na krugove, Čistilište se sastoji od sedam krugova u kojima se duša čisti od grehova. Po ulasku, na njima je ugravirano sedam slova „G”, koja predstavljaju svaki od glavnih grehova: gordost, zavist, bes, lenjost, pohlepu, proždrljivost i požudu. Dok se kreću kroz zavoje, grehovi se peru i slova „G” se brišu jedno za drugim. Prema Aligijerijevim rečima, samo onda kada ih više nema, nakon pomirenja i pokajanja, duša će biti spremna da pristupi raju.

Kao što smo uradili s paklom, možemo napraviti analogiju između analize i čistilišta, s tom razlikom što umesto brisanja slova „G”, pacijent mora da razreši slova „T” svojih trauma da bi se oslobodio „S”, simptoma koji ga muče. Da bi se oslobodio ili makar naučio da radi nešto drugačije uprkos njima. Ali da li je to dovoljno da bude srećan? Možda nije. Zato analiza pokušava da ode malo dalje. Malo, ali dovoljno da pacijent postane druga osoba. Osoba koja, kako kaže Horhe Bekerman, nikada ne bi postojala da nije bilo analize.

Dok završavam kafu, pitam se šta me tera da pratim svoje pacijente na tako neizvesnom putu. Enigma koju predstavljaju, želja da ublažim njihovu patnju ili izazov da se približim misteriji sreće? Ne znam. Znam samo da će to biti komplikovan

proces. Već smo rekli: oni koji dođu u ordinaciju nisu srećni. Ali jesu li oni koji ne dođu? Da li su ti stranci koji hodaju ulicom ikada bili srećni?

Mnogo puta smo čuli tu rečenicu, ali život nam daje iznenađenja i često nam neželjene okolnosti otvaraju vrata za koja nismo ni slutili da postoje.

Kad sam imao četrnaest godina, jedan nemili događaj je primorao moju porodicu da napusti kuću u kojoj smo živeli u naselju Linijers i da se na nekoliko meseci vrati u Gregorio de Laferer. Rođen sam u tom mestu iz kojeg smo, zbog drugog nesrećnog događaja, otišli kad sam imao pet godina. Sada sam se tamo vratio.

Ugošćeni velikodušnošću jednog strica, smestili smo se u jednu sobu čekajući da se oslobodi stan u koji je trebalo da se uselimo.

U početku je to bila teška promena. Ulice od kojih sam se bolno oprostio pre deset godina više nisu bile moje ulice. I sâm sam postao stranac prijateljima iz detinjstva. Međutim, porodična naklonost je učinila svoje i taman kad sam počeo da se opuštam, stan koji smo čekali se oslobodio. I otišli smo tamo.

Na severu Velikog Buenos Ajresa, Florida je lepa oblast, ali mi je delovala strano. Sa svojom porodicom u gradu La Matansa i školskim drugarima u Linijersu osećao sam se izolovano i s malo mogućnosti za sticanje novih prijateljstava. Tamo sam patio od nedeljne usamljenosti. To je trenutak kada se čini da život postaje teži. Posle ručka su se moji roditelji odmarali, a ja sam ostajao fatalno sam, suočen s neizmernošću vremena koje nije htelo da prolazi. Kako je Lepera napisao: *Sati koji muče, odbijaju da prolaze*. I tada sam to otkrio. Samo šest blokova od mog novog doma bila je železnička stanica, a jednog od onih sporih nedeljnih popodneva uzeo sam jednu knjigu, *Jadnici*, prošetao do tamo i ušao u voz koji ide za Retiro. Kad sam stigao, kupio sam žeton za metro i napravio sve moguće kombinacije dok sam uzbuđeno čitao delo Viktora Igoa. Nesvestan toga da je noć pala, vratio sam se do stanice da odem kući. Posle toliko nedelja nemira shvatio sam: biti

srećan nije nemoguće. Sve što je bilo potrebno jeste putovanja do Retira i nazad, karta za metro i knjiga.

Tog dana su nedelje za mene postale najiščekivaniji trenutak u sedmici. U jednom od tih čitanja naišao sam na Kortasarovu ideju: čovek koji je šetao u rano jutro pitajući se šta u to doba rade oni kojima su svetla još uvek uključena u kućama. Svaki od tih osvetljenih prozora krio je neku misteriju.

Ta ideja je probudila nešto u meni i kada sam podigao pogled, zapitao sam se o čemu razmišlja ona žena koja sedi dva sedišta ispred mene. Zašto ima taj tužan pogled... ili možda zamišljen? Koga je krenula da poseti? Odakle dolazi? Koji su njeni snovi? Koje su njene brige?

S vremenom je razotkrivanje ovih misterija postalo aktivnost jednako uzbudljiva kao i samo čitanje.

Danas, mnogo kasnije, shvatam da je to interesovanje, ta opsesija da upoznam svetove koji nastanjuju svakog čoveka, bila fundamentalna za moju profesiju pisca.

Na kraju krajeva, šta drugo radi autor osim da pripoveda o mogućim univerzumima svojih likova?

Nedavno sam u baru u ulici Florida naišao na iznenađenje. Dok smo delili kafu, Huan David Nasio mi je priznao da uvek pokušava da zaključi kakve misli i emocije prolaze kroz ljude koje sreće na ulici. O čemu pričaju parovi koji večeraju za stolom pored njih? Da li se i dalje vole? Jesu li planirali putovanje ili su razgovarali o razvodu? Gledao sam ga i ćutao.

„Veruj mi”, rekao mi je. „To je zadatak koji svaki analitičar treba da radi.”

I nasmejao sam se kad sam otkrio da sam se, i ne sluteći to, tokom svoje adolescencije na svakom od tih nedeljnih putovanja spremao da postanem analitičar.

I dalje imam tu naviku.

Kad prelazim ulicu i vidim nekoga kako sedi na klupi, kada muškarac psuje sa prozora automobila ili žena nosi bebu u rukama, zapitam se o čemu razmišljaju? Šta osećaju? Da li su tamo gde bi želeli da budu? Jesu li sa onim s kojim žele da budu? Da li je ovo život o kojem su sanjali? I uprkos ovoj

svakodnevnoj praksi, misterija ostaje netaknuta. Jedva sam uspeo da shvatim neke stvari. Da niko nema sve. Da svako ljudsko biće živi s nedostatkom koji je nemoguće popuniti, a uprkos tome većina nastavlja da se bori, sklapajući projekte i kladeći se na svoje želje. Barem su takvi bili prolaznici koji su prošli kroz moj život, moji saputnici u vozu i metrou, čak i likovi u mojim knjigama, poput mog voljenog Žana Valžana. Bića koja čeznu za tim da dostignu sreću koja će ublažiti njihove rane.

I razmišljam o Volteru: tražimo sreću, a da ne znamo gde, kao što pijanice traže svoj dom, znajući da ga imaju.

Da nije to istina? Postoji li neka sreća koja nas očekuje? Jesmo li nekada bili srećni? Hoćemo li ikada biti?

Zvono na vratima prekida moje misli. Naredni pacijent je stigao. Sada ću otvoriti vrata da upoznam još jedno ljudsko biće. S njegovim željama, bolima i vapajima.

I tako, uz potvrdu neizbežne sudbine ove ordinacije, krećem na novo putovanje.